

HANS ZETTERMARK:

Blixtkrigens år

Femtioårsminnet av det andra världskriget har uppmärksammas och uppmärksammas på varierande sätt. Chefen för Militärhistoriska avdelningen (MHA) vid Militärhögskolan, Bo Hugemark, är sammanhållande för ett av de mer adekvata. *Urladdning* är nummer två i vad som avses bli en serie, med en volym årligen, om andra världskriget sett ut svenskt perspektiv. I *Stormvarning*, utgiven 1989, behandlades i ett halvdu-sin uppsatser uppspelet till det andra världskriget. Nu är turen kommen till år 1940.

Bo Hugemark (red): **Urladdning 1940 – Blixtkrigens år**. Probus förlag 1990

Tysk, västallierad och svensk krigsplan-läggning, angreppet mot Danmark och Norge, fälttåget i Norge, svenska krigsfrivilliga i Norge, beslutsprocesser och tänkande bakom kulisserna är ämnen som med en varierande grad av utförlighet och med ett högt läsvärde behandlas. Det begränsade utrymme som stått till resp författares förfogande tycks överlag ha främ-jat förmågan att lyfta fram väsentligheterna och skära bort dödkött.

Jämfört med föregångaren är *Urladdning* dubbelt så omfattande, både till sid-antal som antalet författare. Samtliga bi-dragsgivare till *Stormvarning* återkommer och nya har tillkommit. Gemensamt för de båda böckerna är ambitionen att ur historien lära av framtiden. I förordet framhåller redaktören att han inte rensat ut överlappningar eller motsägelser mellan olika bidrag. Detta gör att de enskilda rätterna på detta litterära smörgåsbord med fördel kan avnjutas var för sig och i den ordning läsaren själv önskar.

Urladdning utger sig inte på något vis för att vara heltäckande, utan gör små nedslag här och var. Sökljuset riktas än hit, än dit – och finner nästan varje gång något intressant och tankeväckande. Om ljusglimten är för kort bereds läsaren tack vare noter och källhänvisningar möjlighet att bedriva enskild upplysningsverksamhet.

Urladdning kännetecknas av mångfald. Inte bara har fler ämnen kunnat behandlas, mångfalden omfattar även åsikter om och slutsatser av skeenden. Så t ex tror inte Krister Wahlbäck i sin korta uppsats att den tyska marinens basbehov i av-görande grad låg bakom beslutet att invadera Norge den 9 april, utan menar att Hitler kände till att engelsmän och frans-män tänkte ingripa i norr och ville före-komma dem. Wolfgang Wilhelmus menar dock att prevention inte spelade någon roll i detta fall – den tjänade istället som ett propagandans fikonlov för det sedan länge planerade anfallet.

Till bokens allra främsta förtjänster hör, förutom att den kan läsas med behållning utan djupare förkunskaper samtidigt som den mer initierade kan vaska fram guldkorn, att den består oss med analys-verktyg. I sitt bidrag fäster Bo Hugemark uppmärksamheten på överraskning som fenomen. Han presenterar här på ett mycket koncist sätt de mekanismer som leder till att en försvarare låter sig överraskas. Detta resonemang äger en vidare giltighet och kan med fördel appliceras på andra konflikter och situationer, t ex för-spelet till Falklands- och Gulfkrigen och bör även tjäna som memento vid betraktande av det nutida Sveriges försvars- och säkerhetspolitik.

Parallellerna till samtiden låter sig lätt

göras på många ställen, och görs mest explicit i Nils Orviks bidrag Samlingens ende norske deltagare svär här i den svenska kyrkan och uttrycker vad som enligt den gängse svenska liturgin måste betraktas som djupt kätterska tankar om neutralitetens livskraft. Det fina i denna kråksång är att Orvik ställer upp ett antal krav på en torvärdig neutralitetspolitik och testar mot både 1940 års Skandinavien och mot dagens.

Särskilt bör här också Stellan Bojeruds uppsats framhållas. Hans efterforskningar visar här upp resultat i form av en redogörelse för det tyska fälttåget i Norge 1940 som också utvärderar och gör upp med den gängse uppfattningen att det rörde sig om en förutbestämd tysk seger.

Man kan inte räkna fram "resultatet" i ett fälttåg eller ett krig med hjälp av organisationstabeller. Moral, initiativkraft och tur måste vägas in, vilket framgår i Bojeruds bidrag. Berättandet flyter, explicita slutsatser dras och de tråd som kunnat skymma skogen är förvisade till notapparaten. Ett antal kartor hade dock i hög grad underlättat översiktligheten.

Sammanfattningsvis rekommenderas *Urladdning* varmt. Man behöver inte vara fackman för att uppskatta den, samtidigt som den aldrig är trivial. Jag ser fram emot nästa volym i serien, även om jag inte håller med om allt som skrivits i denna så har den givit både underhållning och nya kunskaper — och det är ingen dålig kombination.

INGELA BLOMBERG:

Biologisk mångfald

En utrotad växt eller djur kommer aldrig tillbaka. De är borta för all framtid. I Sverige finns i dag 63 däggdjursarter. Av dessa är 22 hotade. I hela världen finns en kvarts miljön olika växtarter. Drygt 19 000 är sällsynta eller hotade.

Naturskyddsföreningens årsbok: **Biologisk mångfald**. SNF 1990

Mellan 5 och 10 växt- och djurarter försvinner varje dag.

Naturskyddsföreningens före ordförande Per Wramner antyder i bokens förord att artutrotningen är ett bortglömt

miljöproblem. Det är i någon mening korrekt. Massmedia har förvisso stärkt sin miljöbevakning, men intresset fokuseras fortfarande kring de traditionella miljöproblemen. Skadebilden är komplex, liksom de ekologiska sambanden. Olika miljöproblem samverkar och det är därför svårt att överblicka de fulla konsekvenserna. Den bild massmedia förmedlar är ofta grovt förenklad.

Alla vet att utsläpp till luft och vatten och förändrad markanvändning på olika sätt hotar jordens levande organismer. Trots detta är rapporterna om den pågående artutrotningen sparsamma. I de fall hoten uppmärksammas är det oftast